

NEW META MENO
FILOSOFIJA:
TOMO LAGŪNAVIČIAUS
KŪRYBINĖ PARADIGMA

TOMAS LAGŪNAVIČIUS

NEW META MENO
FILOSOFIJA:
TOMO
LAGŪNAVIČIAUS
KŪRYBINĖ
PARADIGMA

Knygos autorius Tomas Lagūnavičius

ISBN 978-609-8349-52-8

2026

Turinys

Ivadas	8
I SKYRIUS. POSTMODERNIZMO KRIZĖ IR NEW META MENO ATSIKIRADIMAS	
1.1. Postmodernizmo projekto ribos	9
1.2. Ironijos išsekimas ir naujo nuoširdumo poreikis	10
1.3. Metamodernizmo teorinė artikuliacija	11
1.4. New meta meno atsiradimas kaip kultūrinė būtinybė	12
1.5. Lietuvos kontekstas ir Tomas Lagūnavičius	13
1.6. Nuo teorijos prie praktikos	14
1.7. Tarpinė išvada	15
II SKYRIUS. NEW META MENO SAMPRATA: TEORINĖ REKONSTRUKCIJA	
2.1. Meta kaip filosofinė kategorija	16
2.2. Dvigubos struktūros principas	17
2.3. Dialoginė estetika	18
2.4. Refleksyvumas kaip struktūrinė būtinybė	19
2.5. Svyravimo (osciliacijos) ontologija	20
2.6. Meta lygmens daugiasluoksniškumas	21
2.7. Autentiškumo paradoksas	22
2.8. Žiūrovo transformacija: nuo stebėtojo prie dalyvio	23
2.9. Laikiškumas ir procesualumas	24
2.10. New meta meno etika	25
2.11. New meta meno ribos	26
2.12. Skyriaus išvada	27
III SKYRIUS. DIALOGO FILOSOFIJA LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBOJE (pradžia)	
3.1. Dialogas kaip ontologinis principas	28
3.2. Hermeneutinis dialogas ir supratimo dinamika	29
3.3. Dialogas kaip performatyvus aktas	30
3.4. Konfliktas kaip dialogo sąlyga	31
3.5. Subjektyvumo transformacija dialoge	32
3.6. Dialogas ir galia	33
3.7. Dialogo ribos ir paradoksai	34
3.8. Dialogas kaip new meta meno esmė	35

3.9. Skyriaus išvada	36
IV SKYRIUS. ŽIŪROVAS KAIP BENDRAAUTORIUS: DALYVAVIMO ONTOLOGIJA IR ESTETIKA	
4.1. Nuo recepcijos prie ko-kūrybos	37
4.2. Atviro kūrinio paradigma	38
4.3. Dalyvavimo estetika	39
4.4. Kūno vaidmuo: įkūnytas dalyvavimas	40
4.5. Neapibrėžtumo estetika	41
4.6. Atsakomybės klausimas	42
4.7. Manipuliacijos ir laisvės įtampa	43
4.8. Kolektyvinės kūrybos fenomenas	44
4.9. Skaitmeninis žiūrovas ir new meta menas	45
4.10. Skyriaus išvada	46
V SKYRIUS. MEDIJOS IR INTYNUMAS NEW META MENE: TECHNOLOGINĖS PATIRTIES PARADOKSAI	
5.1. Medijų transformacija šiuolaikinėje kultūroje	47
5.2. Intymumo paradoksas: atstumas ir artumas	48
5.3. Hiperrealybė ir simuliacija	49
5.4. Medijos kaip dialogo erdvė	50
5.5. Vizualumo krizė ir vaizdų perteklius	51
5.6. Intymumas kaip estetinė kategorija	52
5.7. Technologinis kūnas ir išplėsta patirtis	53
5.8. Medijų etika: privatumas ir ekspozicija	54
5.9. New meta menas kaip medijuota patirtis	55
5.10. Skyriaus išvada	56
VI SKYRIUS. MENO RINKOS KRITIKA IR POSTPOST-CINIZMAS NEW META MENE	
6.1. Meno ir kapitalo santykio transformacija	57
6.2. Vaizdo nuvertėjimas ir kainos hegemonija	58
6.3. Postpost-cinizmo sąvoka	59
6.4. Spektaklio visuomenė ir meno komercializacija	60
6.5. Institucinė kritika ir new meta menas	61
6.6. Vertės dekonstrukcija	62
6.7. Menininko vaidmens transformacija	63
6.8. Rinkos ir autentiškumo įtampa	64
6.9. New meta menas kaip kritinė praktika	65
6.10. Skyriaus išvada	66

VII SKYRIUS. NEW META MENO ONTOLOGINĖS PRIELAIIDOS	
7.1. Ontologijos problema new meta mene	67
7.2. Būtis kaip procesas	68
7.3. Santykio ontologija	69
7.4. Tikrovės ir fikcijos susiliejimas	70
7.5. Daugybinės realybės samprata	71
7.6. Įvykis kaip ontologinė kategorija	72
7.7. Subjekto dekonstrukcija	73
7.8. Kūrinys kaip ontologinis įvykis	74
7.9. Laikiškumas ir efemeriskumas	75
7.10. New meta meno ontologijos ribos	76
7.11. Skyriaus išvada	78
VIII SKYRIUS. EPISTEMOLOGINĖS IMPLIKACIJOS NEW META MENE	
8.1. Pažinimo problema new meta meno kontekste	79
8.2. Hermeneutinis pažinimo modelis	80
8.3. Žinojimas kaip patirtis	81
8.4. Neapibrėžtumo epistemologija	82
8.5. Kūnas kaip pažinimo terpė	83
8.6. Kolektyvinis pažinimas	84
8.7. Medijuotas pažinimas	85
8.8. Tiesos klausimas	86
8.9. Refleksyvumas kaip pažinimo sąlyga	87
8.10. Epistemologinės ribos	88
8.11. Skyriaus išvada	89
IX SKYRIUS. NEW META MENO ATEITIS IR KULTŪRINĖS IMPLIKACIJOS	
9.1. New meta menas kaip pereinamojo laikotarpio fenomenas	90
9.2. Kultūrinės tendencijos: nuo fragmentacijos prie jungties	91
9.3. Technologijų vaidmuo new meta meno ateityje	92
9.4. Dirbtinis intelektas ir kūrybos transformacija	93
9.5. Socialinės implikacijos	94
9.6. Edukacinis potencialas	95
9.7. Globalizacija ir kultūrinis kontekstas	96
9.8. New meta meno ribos ateityje	97
9.9. New meta menas kaip filosofinė praktika	98
9.10. New meta meno ateities scenarijai	99
9.11. Skyriaus išvada	100
Pabaiga	101
Literatūra	102

Ivadas

Šiuolaikinis pasaulis vis sparčiau tolsta nuo tradicinių meno apibrėžimų. Ribos tarp kūrėjo ir žiūrovo, tarp idėjos ir jos realizacijos, tarp tikrovės ir interpretacijos nyksta. Šiame virsme gimsta poreikis naujai mąstymo sistemai — tokiai, kuri ne tik aprašytų meną, bet ir pati taptų kūrybiniu aktu.

„Nauja meta meno filosofija“ nėra dar viena teorija apie meną. Tai bandymas peržengti patį „meno“ suvokimo rėmą. Čia menas suprantamas ne kaip objektas ar rezultatas, o kaip procesas, kaip sąmonės būseną, kaip santykis tarp žmogaus ir jį supančios tikrovės. Tai paradigma, kurioje kūryba tampa ne privilegija, o egzistencine būtinybe.

Tomo Lagūnavičiaus kūrybinė paradigma siūlo žvelgti į meną kaip į gyvą, nuolat besikeičiantį reiškinį, kuris egzistuoja ne tik galerijose ar tekstuose, bet ir kasdienėje patirtyje. Ji kviečia permąstyti autoriaus vaidmenį, išlaisvinti kūrybą iš institucinių apribojimų ir pripažinti kiekvieno individo potencialą būti kūrėju.

Ši knyga nėra skirta pateikti galutinių atsakymų. Priešingai — ji skatina kelti klausimus: kas yra menas šiandien? ar kūryba turi ribas? ar įmanoma mąstyti už kalbos ribų? ir svarbiausia — kokią vietą šiame procese užima žmogus?

Tai kvietimas ne tik skaityti, bet ir dalyvauti. Ne tik suprasti, bet ir kurti. Galbūt tikroji meno revoliucija prasideda ne išorėje, o mūsų mąstyme.

I SKYRIUS.

POSTMODERNIZMO KRIZĖ IR NEW META MENO

ATSIRADIMAS

1.1. Postmodernizmo projekto ribos

XX amžiaus antroje pusėje susiformavęs postmodernizmas ilgą laiką buvo laikomas radikaliu išsilaisvinimu iš modernizmo normatyvumo. Jis paneigė universalias tiesas, destabilizavo autorystės sampratą ir įtvirtino interpretacijos pliuralizmą. Filosofijoje tai siejama su tokiais mąstytojais kaip Jean-François Lyotard, Jacques Derrida ir Michel Foucault.

Lyotard postmodernizmą apibrėžė kaip „nepasitikėjimą didžiosiomis naratyvomis“ („incredulity toward metanarratives“), taip pabrėždamas, kad visuotinės tiesos prarado legitimumą. Ši tezė tapo kertiniu postmodernios kultūros akmeniu.

Tačiau laikui bėgant išryškėjo esminė problema: nuolatinė dekonstrukcija pradėjo naikinti ne tik ideologijas, bet ir pačią prasmės galimybę.

Postmodernizmas:

1. išlaisvino interpretaciją,
2. bet susilpnino tikėjimą prasme,
3. skatino kritiką,
4. bet nesukūrė naujos konstruktyvios alternatyvos.

Šiame kontekste ironija tapo dominuojančia laikysena. Ji veikė kaip apsauginis mechanizmas, leidžiantis išvengti įsipareigojimo bet kokiai pozicijai. Tačiau ilgainiui ši ironija virto savitikslu.

1.2. Ironijos išsekimas ir naujo nuoširdumo poreikis

XXI amžiaus pradžioje kultūroje pastebimas vadinamasis „nuoširdumo sugrįžimas“. Tai nereiškia paprasto modernistinio idealizmo atgaivinimo, bet veikiau bandymą suderinti kritinį mąstymą su autentiška patirtimi.

Amerikiečių rašytojas David Foster Wallace viename interviu teigė, kad ateities menininkai turės „rizikuoti būti nuoširdūs“. Ši mintis žymi esminį lūžį: nuo ironijos kaip dominuojančios strategijos pereinama prie sudėtingesnio santykio su tikrove.

New meta meno kontekste ši transformacija pasireiškia kaip:

1. sąmoningas svyravimas tarp ironijos ir tikėjimo,
2. refleksyvus, bet ne ciniškas santykis su realybe,
3. bandymas kurti prasmę nepaisant jos trapumo.

1.3. Metamodernizmo teorinė artikuliacija

Vienas iš svarbiausių bandymų apibrėžti naują kultūrinę būseną priklauso teoretikams Timotheus Vermeulen ir Robin van den Akker. Jie įvedė metamodernizmo sąvoką, kuri apibūdina „svyravimą“ (oscillation) tarp modernizmo ir postmodernizmo.

Anot jų, metamodernizmas:

1. nėra sintezė,
2. nėra kompromisas,
3. bet nuolatinis judėjimas tarp priešybių.

Šis svyravimas apima:

1. viltį ir abejonę,
2. tikėjimą ir ironiją,
3. konstrukciją ir dekonstrukciją.

Būtent ši dinamika leidžia kalbėti apie meta būseną kaip apie procesą, o ne struktūrą.

1.4. New meta meno atsiradimas kaip kultūrinė būtinybė

New meta menas atsiranda ne kaip stilistinė mada, bet kaip atsakas į tris pagrindines krizes:

1. Prasmės krizė

Nuolatinė dekonstrukcija sukuria situaciją, kurioje bet kokia prasmė atrodo laikina ir nepatikima.

2. Pertekliaus krizė

Skaitmeninė kultūra generuoja milžinišką kiekį vaizdų ir informacijos, todėl menas praranda savo išskirtinumą.

3. Subjektyvumo krizė

Individas tampa fragmentuotas, jo tapatybė – nestabili.

New meta menas reaguoja į šias krizes ne jas neigdamas, bet įtraukiant jas į savo struktūrą.

1.5. Lietuvos kontekstas ir Tomas Lagūnavičius

Lietuvos kultūrinėje erdvėje new meta meno tendencijos nėra plačiai sistematizuotos, tačiau jos aiškiai atsiskleidžia tam tikrų kūrėjų praktikoje. Vienas iš jų – Tomas Lagūnavičius.

Jo kūryba išsiskiria tuo, kad:

1. ji sąmoningai reflektuoja savo pačios sąlygas,
2. ji įtraukia žiūrovą į kūrinio kūrimą,
3. ji balansuoja tarp fikcijos ir realybės.

Lagūnavičiaus meninė praktika gali būti interpretuojama kaip:

1. metamodernistinis svyravimas,
2. dialoginė estetika,
3. kritinė, bet ne ciniška kultūros analizė.

1.6. Nuo teorijos prie praktikos

Skirtingai nei daugelis teorinių modelių, new meta menas Lagūnavičiaus kūryboje įgauna konkrečią formą:

1. performansuose,
2. teatro eksperimentuose,
3. vizualiniuose projektuose.

Tai leidžia pereiti nuo abstraktaus metamodernizmo apibrėžimo prie konkretaus filosofinio modelio analizės.

1.7. Tarpinė išvada

Postmodernizmo krizė nėra jo pabaiga, bet transformacija. New meta menas atsiranda kaip bandymas išsaugoti kritinį mąstymą, kartu atkuriant prasmingo santykio su pasauliu galimybę.

T. Lagūnavičiaus kūryba šioje transformacijoje užima svarbią vietą, nes ji:

1. įkūnija teorinius principus praktikoje,
2. siūlo dialoginį meno modelį,
3. atveria naujas estetikos ir filosofijos sąveikos galimybes.

II SKYRIUS.

NEW META MENO SAMPRATA: TEORINĖ REKONSTRUKCIJA

2.1. Meta kaip filosofinė kategorija

Terminas „meta“ tradiciškai reiškia refleksiją apie pačią sistemą. Filosofijoje jis naudojamas kalbant apie:

1. metakalbą,
2. metateoriją,
3. savirefleksiją.

New meta meno kontekste ši sąvoka įgauna platesnę reikšmę: menas tampa ne tik reprezentacija, bet ir savo paties analizė.

T. Lagūnavičiaus kūryboje tai pasireiškia kaip:

1. spektaklio struktūros išskaidymas,
2. aktoriaus ir vaidmens ribų naikinimas,
3. kūrinio komentavimas jo vykimo metu.

2.2. Dvigubos struktūros principas

Vienas iš esminių new meta meno bruožų – dviguba struktūra.

Kūrinys egzistuoja dviem lygmenimis:

1. kaip fikcinė realybė,
2. kaip šios realybės refleksija.

Tai sukuria specifinę patirtį:

1. žiūrovas vienu metu tiki ir abejoja,
2. jis įsitraukia ir atsiriboja,
3. jis tampa ir stebėtoju, ir dalyviu.

2.3. Dialoginė estetika

New meta menas remiasi dialogo principu. Čia svarbus ne galutinis rezultatas, o procesas.

Lagūnavičiaus praktikoje dialogas pasireiškia:

1. tiesioginiu bendravimu su žiūrovu,
2. atviru interpretacijos lauku,
3. konflikto, o ne konsensuso akcentavimu.

Dialogas čia nėra harmonija – tai įtampa, kuri generuoja prasmę.

2.4. Refleksyvumas kaip struktūrinė būtinybė

Refleksyvumas new meta mene nėra papildoma savybė – jis yra būtinas.

Kūrinys:

1. analizuoja save,
2. atskleidžia savo mechanizmus,
3. kviečia žiūrovą dalyvauti šioje analizėje.

Tai leidžia kalbėti apie new meta meną kaip apie:

1. savimoningą sistemą,
2. atvirą procesą,
3. epistemologinį eksperimentą.

2.5. Svyravimo (osciliacijos) ontologija

Vienas iš fundamentaliausių new meta meno principų yra nuolatinis svyravimas tarp priešingų būsenų. Ši dinamika glaudžiai siejasi su metamodernizmo teorija, kurią plėtojo Timotheus Vermeulen ir Robin van den Akker.

Tačiau Lagūnavičiaus kūryboje šis svyravimas įgauna ne tik kultūrinę, bet ir ontologinę reikšmę.

Tai nėra vien estetinė strategija – tai būties modelis.

Svyravimas vyksta tarp:

1. tikrovės ir fikcijos,
2. aktoriaus ir personažo,
3. autoriaus ir žiūrovo,
4. prasmės ir jos neigimo.

Svarbu pabrėžti, kad šios priešybės nėra sujungiamos į vieną sintezę. Priešingai – jos išlieka įtemptoje sąveikoje. Tokia struktūra leidžia kalbėti apie atvirą ontologiją, kurioje būtis nėra užbaigta, bet nuolat kuriama.

2.6. Meta lygmens daugiasluoksniškumas

New meta mene galima išskirti kelis refleksijos lygius:

1. Pirminis lygmuo – kūrinio reprezentacija (siužetas, vaizdas, veiksmas).
2. Antrinis lygmuo – kūrinio refleksija (komentaras apie tai, kas vyksta).
3. Tretinis lygmuo – žiūrovo refleksija apie savo patirtį.

Lagūnavičiaus kūryboje šie lygmenys dažnai persidengia. Aktorius gali:

1. tuo pačiu metu būti personažu,
2. komentuoti personažą,
3. ir reflektuoti savo, kaip aktoriaus, poziciją.

Tokiu būdu sukuriama meta-struktūra, kurioje nebeįmanoma aiškiai atskirti realybės nuo jos interpretacijos.

Ši daugiasluoksni sistema primena Jacques Derrida tekstualumo sampratą, kurioje reikšmė visada atidedama („différance“), tačiau Lagūnavičiaus atveju ši atidėta reikšmė tampa ne problema, o kūrybine galimybe.

2.7. Autentiškumo paradoksas

Vienas iš svarbiausių new meta meno klausimų yra autentiškumas. Postmodernizmas jį radikalčiai suabejojo, teigdamas, kad viskas yra konstrukcija. Tačiau new meta menas šį klausimą perinterpretuoja.

Lagūnavičiaus kūryboje autentiškumas:

1. nėra gryna, „neužteršta“ patirtis,
2. bet sąmoningai konstruojama būseną.

Tai sukuria paradoksą:

autentiškumas egzistuoja būtent todėl, kad suvokiame jo dirbtinumą.

Ši pozicija artima Jean Baudrillard idėjai apie simuliaciją, tačiau skirtingai nei Baudrillard, Lagūnavičius nepraranda tikėjimo prasminga patirtimi.

New meta mene:

1. simuliacija nėra melas,
2. ji yra nauja tikrovės forma.

2.8. Žiūrovo transformacija: nuo stebėtojo prie dalyvio

Tradiciniame mene žiūrovas dažniausiai užima pasyvią poziciją. Net ir postmodernizme jo aktyvumas dažnai apsiriboja interpretacija.

New meta mene žiūrovas:

1. tampa dialogo partneriu,
2. įtraukiamas į kūrinio struktūrą,
3. prisiima atsakomybę už prasmės kūrimą.

Lagūnavičiaus praktikoje tai pasireiškia:

1. tiesioginiais klausimais žiūrovams,
2. improvizacinėmis situacijomis,
3. ribų tarp scenos ir salės naikinimu.

Tokiu būdu žiūrovas tampa ne tik interpretuotoju, bet ir bendraautoriumi.

Šis aspektas siejasi su Hans-Georg Gadamer idėja, kad supratimas visada yra dialogas, kuriame dalyvauja abi pusės.

2.9. Laikiškumas ir procesualumas

New meta menas atsisako statiško kūrinio sampratos. Vietoje to jis akcentuoja procesą.

Kūrinys:

1. nėra baigtinis objektas,
2. jis vyksta laike,
3. jis keičiasi priklausomai nuo situacijos.

Lagūnavičiaus kūryboje tai reiškia:

1. kiekvienas pasirodymas yra unikalus,
2. interpretacija niekada nėra galutinė,
3. prasmė atsiranda tik konkrečioje situacijoje.

Šis požiūris artimas Martin Heidegger laikiškumo sampratai, kurioje būtis atsiskleidžia per vyksmą, o ne per statišką esatį.

2.10. New meta meno etika

Nors new meta menas dažnai atrodo kaip grynai estetinė praktika, jis turi ir aiškią etinę dimensiją.

Lagūnavičiaus kūryboje etika pasireiškia per:

1. dialogo svarbą,
2. kito pripažinimą,
3. atsakomybę už komunikaciją.

New meta meno etika grindžiama prielaida, kad:
kitas žmogus nėra objektas interpretacijai, bet subjektas dialogui.

Ši pozicija artima Martin Buber „Aš–Tu“ santykiui, kuriame kitas suvokiamas kaip lygiavertis.

2.11. New meta meno ribos

Nepaisant savo potencialo, new meta menas susiduria su tam tikromis problemomis:

1. Perteklinis refleksyvumas. Nuolatinė savianalizė gali paralyžiuoti kūrybą.
2. Neapibrėžtumo rizika. Prasmės atvirumas gali sukelti interpretacinį chaosą.
3. Elitizmo pavojus. Sudėtingos struktūros gali būti sunkiai prieinamos platesnei auditorijai.

Lagūnavičiaus kūryba įdomi tuo, kad ji bando šias problemas spręsti per:

1. humorą,
2. tiesioginę komunikaciją,
3. emocinį įtraukimą.

2.12. Skyriaus išvada

New meta menas, kaip jis atsiskleidžia Lagūnavičiaus kūryboje, yra kompleksinė sistema, apjungianti:

1. ontologinį atvirumą,
2. epistemologinį neapibrėžtumą,
3. estetinį refleksyvumą,
4. etinį dialogiškumą.

Tai nėra uždara teorija, bet nuolat kintantis procesas, kuriame:

1. kūrinys analizuoja pats save,
2. žiūrovas tampa jo dalimi,
3. o prasmė gimsta santykyje.

III SKYRIUS

DIALOGO FILOSOFIJA LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBOJE

(pradžia)

3.1. Dialogas kaip ontologinis principas

Vienas esminių Lagūnavičiaus kūrybos bruožų yra dialogo iškėlimas į ontologinį lygmenį. Dialogas čia nėra tik komunikacijos forma – tai būties sąlyga.

Būtis egzistuoja tiek, kiek vyksta santykis.

Dialogo samprata, kaip ontologinė kategorija, suponuoja radikalų poslinkį nuo substancinės būties sampratos prie santykinės. Tradicinėje metafizikoje būtis buvo suvokiama kaip tai, kas egzistuoja savaime, nepriklausomai nuo kitų. Tačiau dialogo filosofijoje būtis tampa priklausoma nuo santykio.

Ši pozicija sistemingai išplėtota Martin Buber veikale *Ich und Du*, kuriame teigiama, kad žmogaus egzistencija realizuojasi per santykį „Aš–Tu“⁴¹. Tokiu būdu būtis nėra duotybė – ji įvyksta.

Lagūnavičiaus kūryboje ši ontologinė nuostata įgauna performatyvų pavidalą. Dialogas čia nėra reprezentuojamas – jis vykdomas. Tai reiškia, kad:

1. kūrinys neegzistuoja be santykio su žiūrovu,
2. prasmė atsiranda tik komunikacijos procese,
3. meninė patirtis yra bendrai kuriama.

Tokiu būdu dialogas tampa ne tik estetinė strategija, bet ir ontologine sąlyga.

3.2. Hermeneutinis dialogas ir supratimo dinamika

Dialogo filosofija glaudžiai siejasi su hermeneutika, ypač su Hans-Georg Gadamer koncepcija. Gadameris teigė, kad supratimas yra dialoginis procesas, kuriame susitinka skirtingi horizontai („Horizontverschmelzung“).

Lagūnavičiaus kūryboje ši idėja pasireiškia kaip:

1. skirtingų interpretacijų koegzistencija,
2. žiūrovo patirties integravimas į kūrinį,
3. nuolatinis prasmės perinterpretavimas.

Svarbu pabrėžti, kad šis dialogas nėra orientuotas į galutinį sutarimą. Priešingai – jis palaiko skirtumą kaip produktyvią įtampą.

Todėl galima teigti, kad Lagūnavičiaus kūryboje realizuojamas atviras hermeneutinis laukas, kuriame:

1. nėra vienos teisingos interpretacijos,
2. tačiau interpretacijos nėra ir visiškai atsitiktinės,
3. jos kyla iš konkretaus santykio.

3.3. Dialogas kaip performatyvus aktas

Dialogas new meta mene nėra vien kalbinis reiškiny – jis yra performatyvus. Tai reiškia, kad dialogas ne tik perteikia prasmę, bet ją kuria.

Ši idėja siejasi su kalbos filosofija, ypač su J. L. Austin teorija, kurioje teigiama, kad tam tikri pasakymai „atlieka veiksmą“.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. ištarti žodžiai keičia situaciją,
2. dialogas formuoja kūrinio eigą,
3. komunikacija tampa kūrybos mechanizmu.

Tai leidžia kalbėti apie performuojamą ontologiją, kurioje:

1. būtis nėra aprašoma,
2. ji yra kuriama per veiksmą.

3.4. Konfliktas kaip dialogo sąlyga

Svarbus Lagūnavičiaus dialogo modelio aspektas – konfliktas. Skirtingai nei harmonizuojančios komunikacijos teorijos, čia konfliktas suvokiamas kaip būtina dialogo dalis.

Ši pozicija artima Jürgen Habermas teorijai, tačiau tuo pačiu ir nuo jos nutolsta. Habermas akcentuoja racionalų sutarimą kaip dialogo tikslą, tuo tarpu new meta mene:

1. sutarimas nėra būtinas,
2. nesutarimas gali būti produktyvus,
3. įtampa generuoja naujas prasmes.

Lagūnavičiaus kūryboje dialogas dažnai grindžiamas:

1. provokacija,
2. netikėtais klausimais,
3. situacijomis, kurios destabilizuoja žiūrovo lūkesčius.

Tokiu būdu konfliktas tampa ne kliūtimi, o kūrybine jėga.

3.5. Subjektyvumo transformacija dialoge

Dialogo procese keičiasi pats subjektas. Tradicinėje filosofijoje subjektas dažnai suvokiamas kaip stabilus, autonomiškas vienetą. Tačiau dialogo filosofijoje jis tampa santykinis.

Emmanuel Levinas pabrėžė, kad kitas žmogus fundamentaliai keičia mūsų savivoką⁵. Susidūrimas su kitu nėra neutralus – jis yra etinis įvykis.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. žiūrovas nėra tas pats po patirties,
2. aktorius keičiasi dialogo metu,
3. identitetas tampa procesualus.

Tai leidžia kalbėti apie dinaminį subjektyvumą, kuris:

1. nėra iš anksto duotas,
2. bet formuojasi santykyje.

3.6. Dialogas ir galia

Dialogo analizė neįmanoma be galios klausimo. Michel Foucault parodė, kad kiekvienas diskursas yra susijęs su galios struktūromis.

New meta mene ši problema tampa itin aktuali:

1. kas kontroliuoja dialogą?
2. ar žiūrovas iš tikrųjų yra laisvas?
3. ar įtraukimas nėra manipuliacijos forma?

Lagūnavičiaus kūryba šiuos klausimus ne ignoruoja, bet eksponuoja:

1. ji atskleidžia savo mechanizmus,
2. ji reflektuoja galios santykius,
3. ji leidžia žiūrovui juos kritikuoti.

Tokiu būdu dialogas tampa ne tik komunikacija, bet ir galios analizės erdvė.

3.7. Dialogo ribos ir paradoksai

Nepaisant savo potencialo, dialogas new meta mene susiduria su tam tikrais paradokais:

1. Begalinio dialogo problema. Jei dialogas niekada nesibaigia, ar įmanoma pasiekti prasmę?
2. Autentiškumo klausimas. Ar dialogas scenoje gali būti tikras, ar jis visada yra vaidinamas?
3. Žiūrovo atsakomybė. Ar visi žiūrovai pasirengę tapti aktyviais dalyviais?

Lagūnavičiaus kūryba šių problemų neišsprendžia galutinai, bet paverčia jas pačios kūrybos dalimi.

3.8. Dialogas kaip new meta meno esmė

Apibendrinant galima teigti, kad dialogas Lagūnavičiaus kūryboje yra:

1. ontologinis principas (būtis kaip santykis),
2. epistemologinis modelis (supratimas kaip procesas),
3. estetiškas metodas (kūrinio struktūra),
4. etinė nuostata (kito pripažinimas).

Tai leidžia teigti, kad new meta menas yra iš esmės dialoginis.

3.9. Skyriaus išvada

Lagūnavičiaus kūryboje dialogas peržengia tradicinės komunikacijos ribas ir tampa fundamentaliu principu, apibrėžiančiu:

1. kūrinio struktūrą,
2. žiūrovo vaidmenį,
3. pačią meno ontologiją.

Dialogas čia nėra priemonė – tai pats meno pagrindas.

Išnašos:

1. Ich und Du.
2. Truth and Method.
3. How to Do Things with Words.
4. The Theory of Communicative Action.
5. Totality and Infinity.
6. The Archaeology of Knowledge.

IV SKYRIUS.

ŽIŪROVAS KAIP BENDRAAUTORIUS: DALYVAVIMO ONTOLOGIJA IR ESTETIKA

4.1. Nuo recepcijos prie ko-kūrybos

Tradicinėje estetikos teorijoje žiūrovas ilgą laiką buvo suvokiamas kaip pasyvus kūrinio gavėjas. Net ir modernizme, kuriame išryškėjo interpretacijos svarba, žiūrovo vaidmuo dažniausiai apsiribojo reikšmės dekodavimu.

Tačiau XX amžiaus antroje pusėje ši samprata pradėjo keistis. Roland Barthes paskelbė „atoriaus mirtį“, teigdamas, kad teksto prasmė gimsta skaitytojo interpretacijoje¹. Ši tezė tapo svarbiu žingsniu link aktyvesnio žiūrovo vaidmens.

Lagūnavičiaus kūryboje šis procesas žengia dar toliau: žiūrovas ne tik interpretuoja – jis kuria.

Tai reiškia esminį poslinkį:

1. nuo recepcijos → prie dalyvavimo,
2. nuo interpretacijos → prie ko-kūrybos,
3. nuo stebėjimo → prie veikimo.

4.2. Atviro kūrinio paradigma

Žiūrovo kaip bendraautorius samprata glaudžiai siejasi su Umberto Eco „atviro kūrinio“ koncepcija. Eco teigė, kad tam tikri kūriniai yra struktūriškai neužbaigti ir reikalauja aktyvaus žiūrovo įsitraukimo.

Lagūnavičiaus kūryboje ši idėja radikalizuojama:

1. kūrinys nėra tik „atviras interpretacijai“,
2. jis yra neužbaigtas be žiūrovo veiksmų.

Tai reiškia, kad:

1. kūrinio forma gali kisti,
2. jo eiga gali būti modifikuojama,
3. rezultatas nėra iš anksto nulemtas.

Tokiu būdu atsiranda ko-kūrybos ontologija, kurioje:

1. autoriaus kontrolė sumažėja,
2. žiūrovo įtaka išauga,
3. kūrinys tampa bendru projektu.

4.3. Dalyvavimo estetika

Žiūrovo įtraukimas keičia pačią estetikos sampratą. Tradicinė estetika buvo orientuota į formą, harmoniją ir reprezentaciją. New meta mene šie kriterijai transformuojasi.

Lagūnavičiaus kūryboje estetika grindžiama:

1. patirtimi,
2. procesu,
3. santykiu.

Tai galima vadinti dalyvavimo estetika, kurioje:

1. grožis nėra objekto savybė,
2. jis atsiranda sąveikoje,
3. jis priklauso nuo situacijos.

Ši pozicija artima Nicolas Bourriaud „relational aesthetics“ koncepcijai, kurioje menas suvokiamas kaip socialinių santykių kūrimas.

Tačiau Lagūnavičiaus atveju santykis nėra tik socialinis – jis yra ir ontologinis.

4.4. Kūno vaidmuo: įkūnytas dalyvavimas

Svarbus žiūrovo transformacijos aspektas yra kūniškumas. Dalyvavimas new meta mene nėra vien intelektualus – jis yra fizinis, emocinis ir sensorinis.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. žiūrovas gali būti kviečiamas judėti,
2. reaguoti fiziškai,
3. tiesiogiai įsitraukti į veiksmą.

Tai leidžia kalbėti apie įkūnytą estetiką, kuri artima fenomenologinei tradicijai, ypač Maurice Merleau-Ponty filosofijai.

Merleau-Ponty teigė, kad:
suvokimas visada yra kūniškas.

New meta mene ši tezė realizuojama praktiškai:

1. patirtis vyksta ne tik sąmonėje,
2. bet ir kūne,
3. kūnas tampa prasmės kūrimo vieta.

4.5. Neapibrėžtumo estetika

Žiūrovo įtraukimas neišvengiamai sukuria neapibrėžtumą. Kūrėjas nebegali visiškai kontroliuoti rezultato.

Lagūnavičiaus kūryboje tai pasireiškia:

1. improvizacija,
2. spontaniškumu,
3. nenusipėjamosiomis reakcijomis.

Šis neapibrėžtumas nėra trūkumas – tai sąmoningai pasirinkta strategija.

Galima kalbėti apie neapibrėžtumo estetiką, kurioje:

1. klaida tampa kūrybos dalimi,
2. netikėtumas – vertybė,
3. kontrolės praradimas – galimybė.

4.6. Atsakomybės klausimas

Žiūrovui tapus bendraautoriumi, kyla atsakomybės problema.

Kas atsakingas už kūrinį?

1. autorius?
2. žiūrovas?
3. abu?

Lagūnavičiaus kūryboje atsakomybė pasidalijama:

1. kūrėjas kuria sąlygas,
2. žiūrovas jas realizuoja.

Tai sukuria etikos lauką, kuriame:

1. dalyvavimas nėra neutralus,
2. jis reikalauja pasirinkimų,
3. jis turi pasekmes.

Ši pozicija siejasi su Emmanuel Levinas mintimi, kad santykis su kitu visada yra etinis įsipareigojimas.

4.7. Manipuliacijos ir laisvės įtampa

Nepaisant dalyvavimo idealų, išlieka klausimas: ar žiūrovas iš tikrųjų yra laisvas?

Galima išskirti dvi priešingas pozicijas:

1. Optimistinė. Žiūrovas yra išlaisvinamas ir įgalinamas.
2. Kritinė. Dalyvavimas gali būti kontroliuojamas ir manipuliuojamas.

Ši problema siejasi su Michel Foucault analize, kurioje pabrėžiama, kad galia veikia net ir ten, kur atrodo, jog jos nėra.

Lagūnavičiaus kūryba šią įtampą ne slepia, bet eksponuoja:

1. ji leidžia žiūrovui suvokti savo padėtį,
2. ji reflektuoja manipuliacijos galimybę,
3. ji kviečia ją kritikuoti.

4.8. Kolektyvinės kūrybos fenomenas

Žiūrovo kaip bendraautorius idėja veda prie platesnio reiškinių – kolektyvinės kūrybos.

New meta mene:

1. kūrinys tampa daugelio žmonių rezultatu,
2. individuali autorystė silpnėja,
3. atsiranda bendruomeninė dimensija.

Lagūnavičiaus kūryboje tai pasireiškia:

1. grupinėmis patirtimis,
2. bendru sprendimų priėmimu,
3. kolektyviniu naratyvo kūrimu.

Tai leidžia kalbėti apie kolektyvinę estetiką, kurioje:

1. kūrinys priklauso ne vienam autoriui,
2. bet visiems dalyviams.

4.9. Skaitmeninis žiūrovas ir new meta menas

Šiuolaikinėje kultūroje svarbus tampa skaitmeninis kontekstas. Žiūrovas vis dažniau dalyvauja:

1. per socialinius tinklus,
2. per interaktyvias platformas,
3. per virtualias erdves.

Lagūnavičiaus kūrybos principai gali būti pritaikomi ir šioje erdvėje:

1. dialogas tampa globalus,
2. dalyvavimas – nuotolinis,
3. kūryba – decentralizuota.

Tai leidžia kalbėti apie skaitmeninį bendraautorį, kuris:

1. egzistuoja tinkluose,
2. veikia realiu laiku,
3. keičia meno suvokimą.

4.10. Skyriaus išvada

Žiūrovo transformacija į bendraautorių yra vienas esminių new meta meno bruožų. Ji keičia:

1. kūrinio ontologiją (nuo objekto prie proceso),
2. estetiką (nuo formos prie patirties),
3. etiką (nuo stebėjimo prie atsakomybės).

Lagūnavičiaus kūryboje ši transformacija realizuojama praktiškai, sukuriant:

1. dialoginę erdvę,
2. atvirą struktūrą,
3. bendrakūrybinę patirtį.

Tokiu būdu menas tampa ne reprezentacija, o bendru veiksmu.

Išnašos:

1. Image-Music-Text.
2. The Open Work.
3. Relational Aesthetics.
4. Phenomenology of Perception.
5. Totality and Infinity.
6. Discipline and Punish.

V SKYRIUS.

MEDIJOS IR INTYMUMAS NEW META MENE: TECHNOLOGINĖS PATIRTIES PARADOKSAI

5.1. Medijų transformacija šiuolaikinėje kultūroje

XXI amžiaus kultūra neatsiejama nuo technologinių medijų. Skaitmeniniai tinklai, socialinės platformos ir audiovizualinės technologijos iš esmės pakeitė žmogaus santykį su realybe, komunikacija ir pačia patirtimi.

Klasikinėje medijų teorijoje, ypač Marshall McLuhan darbuose, teigiama, kad „medija yra pranešimas“¹. Tai reiškia, kad technologija ne tik perduoda turinį, bet ir formuoja patį suvokimo būdą.

New meta meno kontekste ši tezė įgauna naują reikšmę: medijos tampa ne tik priemone, bet ir kūrybos struktūra.

Lagūnavičiaus kūryboje medijos:

1. nėra neutralios,
2. jos formuoja santykį su žiūrovu,
3. jos tampa dialogo dalimi.

5.2. Intymumo paradoksas: atstumas ir artumas

Tradicinėje kultūroje technologijos dažnai buvo siejamos su atstumu ir susvetimėjimu. Tačiau šiuolaikinėje medijų teorijoje vis dažniau kalbama apie priešingą reiškinį – technologijų kuriamą intymumą.

Lagūnavičiaus kūryboje šis paradoksas ypač ryškus:

1. medijos sukuria tarpininkavimą,
2. bet tuo pačiu – sustiprina artumo pojūtį.

Tai galima apibrėžti kaip mediacinį intymumą, kuriame:

1. fizinis atstumas gali didėti,
2. tačiau emocinis artumas intensyvėja.

Šis fenomenas siejasi su Sherry Turkle analize, kurioje nagrinėjama, kaip skaitmeninės technologijos keičia žmogaus santykius.

5.3. Hiperrealybė ir simuliacija

Analizuojant medijų poveikį neišvengiamai susiduriama su Jean Baudrillard teorija. Baudrillard teigė, kad šiuolaikinėje kultūroje realybė pakeičiama simuliacijomis, kurios tampa „tikresnės už tikrovę“.

New meta mene ši problema nėra vien kritikuojama – ji integruojama.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. simuliacija tampa kūrybine medžiaga,
2. fikcija ir realybė susilieja,
3. žiūrovas nebegali aiškiai jų atskirti.

Tačiau skirtingai nei Baudrillard pesimizmas, čia atsiranda nauja galimybė: simuliacija gali tapti autentiškos patirties forma.

5.4. Medijos kaip dialogo erdvė

New meta mene medijos nėra vien reprezentacijos priemonė – jos tampa dialogo platforma.

Lagūnavičiaus kūryboje medijos:

1. jungia skirtingas realybes,
2. leidžia kurti interaktyvias situacijas,
3. įtraukia žiūrovą į komunikacijos tinklą.

Tai galima apibrėžti kaip tinklinę estetiką, kurioje:

1. kūrinys nėra lokalizuotas vienoje vietoje,
2. jis egzistuoja ryšių sistemoje,
3. prasmė sklinda per sąveikas.

Ši pozicija artima Manuel Castells idėjai apie tinklų visuomenę, kurioje pagrindinė struktūra yra ryšiai, o ne objektai.

5.5. Vizualumo krizė ir vaizdų perteklius

Šiuolaikinėje kultūroje susiduriama su precedento neturinčiu vaizdų kiekiu. Socialiniai tinklai, reklama ir dirbtinis intelektas generuoja nuolatinį vizualinį srautą.

Ši situacija sukelia vizualumo krizę:

1. vaizdai praranda išskirtinumą,
2. dėmesys fragmentuojasi,
3. estetiškas poveikis silpnėja.

Lagūnavičiaus kūryboje ši problema reflektuojama kritiškai:

1. vaizdas dekonstruojamas,
2. jo reikšmė kvestionuojama,
3. akcentas perkeltas į patirtį.

Tai reiškia poslinkį:

1. nuo vaizdo → prie santykio,
2. nuo reprezentacijos → prie komunikacijos.

5.6. Intymumas kaip estetinė kategorija

New meta mene intymumas tampa svarbia estetinė kategorija. Tačiau jis nėra suprantamas tradiciškai.

Lagūnavičiaus kūryboje intymumas:

1. nėra privatumo sinonimas,
2. tai santykio intensyvumas,
3. tai buvimo kartu patirtis.

Šis intymumas gali būti:

1. trumpalaikis,
2. situacinis,
3. netikėtas.

Jis atsiranda:

1. dialoge,
2. bendroje patirtyje,
3. emociniame atsivėrime.

Tokiu būdu estetika tampa ne objektų savybių analize, bet santykių kokybės tyrimu.

5.7. Technologinis kūnas ir išplėsta patirtis

Medijos keičia ne tik komunikaciją, bet ir kūno sampratą. Šiuolaikinėje filosofijoje kalbama apie „išplėstą kūną“, kuris apima technologinius pratęsimus.

Ši idėja siejasi su Donna Haraway „kiborgo manifestu“, kuriame žmogus suvokiamas kaip biologinio ir technologinio hibridas.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. kūnas sąveikauja su medijomis,
2. patirtis tampa hibridinė,
3. ribos tarp fizinio ir virtualaus nyksta.

Tai leidžia kalbėti apie new meta kūną, kuris:

1. nėra stabilus,
2. yra nuolat transformuojamas,
3. egzistuoja tarp skirtingų realybių.

5.8. Medijų etika: privatumas ir ekspozicija

Intymumo ir medijų santykis neišvengiamai kelia etinius klausimus:

1. kiek galima atskleisti?
2. kur yra ribos?
3. kas kontroliuoja informaciją?

Lagūnavičiaus kūryboje šie klausimai tampa refleksijos objektu:

1. intymumas eksponuojamas,
2. bet tuo pačiu kvestionuojamas,
3. žiūrovas kviečiamas apmąstyti savo poziciją.

Tai sukuria kritinę medijų etiką, kurioje:

1. technologija nėra nei gera, nei bloga,
2. jos poveikis priklauso nuo naudojimo,
3. atsakomybė tenka dalyviams.

5.9. New meta menas kaip medijuota patirtis

Apibendrinant galima teigti, kad new meta menas yra iš esmės medijuotas:

1. jis vyksta per technologijas,
2. jis reflektuoja jas,
3. jis jas transformuoja.

Lagūnavičiaus kūryboje medijos:

1. nėra tik įrankis,
2. jos yra kūrinio dalis,
3. jos formuoja patirtį.

Tai leidžia kalbėti apie medijuotą ontologiją, kurioje:

1. realybė ir technologija neatskiriamos,
2. patirtis yra hibridinė,
3. prasmė atsiranda per sąveiką.

5.10. Skyriaus išvada

Medijos new meta mene atlieka dvigubą funkciją:

1. jos tarpininkauja patirčiai,
2. bet tuo pačiu ją intensyvina.

Lagūnavičiaus kūryboje atsiskleidžia paradoksas:
kuo daugiau mediacijos, tuo daugiau intymumo galimybių.

Tai leidžia pergalvoti tradicinę opoziciją tarp:

1. technologijos ir autentiškumo,
2. atstumo ir artumo,
3. realybės ir simuliacijos.

New meta menas šias priešybes ne naikina, bet jungia.

Išnašos

1. Understanding Media: The Extensions of Man.
2. Alone Together.
3. Simulacra and Simulation.
4. The Rise of the Network Society.
5. A Cyborg Manifesto.

VI SKYRIUS.

MENO RINKOS KRITIKA IR POSTPOST-CINIZMAS NEW META MENE

6.1. Meno ir kapitalo santykio transformacija

Šiuolaikinėje kultūroje menas vis glaudžiau susijęs su ekonominiais mechanizmais. Globalios rinkos, galerijų sistemos, aukcionai ir skaitmeninės platformos transformavo meno statusą iš kultūrinės vertės į ekonominį objektą.

Šią tendenciją nuosekliai analizavo Pierre Bourdieu, kuris meno lauką apibrėžė kaip socialinę erdvę, kurioje veikia simbolinio ir ekonominio kapitalo mainai.

New meta meno kontekste ši analizė tampa ypač aktuali, nes:

1. kūrinio vertė vis dažniau nustatoma rinkos,
2. estetiškas vertinimas subordinuojamas kainai,
3. menas tampa investiciniu objektu.

Lagūnavičiaus kūryboje šis procesas ne tik reflektuojamas, bet ir kritikuojamas, išryškinant jo paradoksus.

6.2. Vaizdo nuvertėjimas ir kainos hegemonija

Vienas iš svarbiausių šiuolaikinės meno rinkos bruožų yra vaizdų perprodukcija. Skaitmeninės technologijos ir dirbtinis intelektas leidžia generuoti beveik neribotą vizualinių objektų kiekį.

Ši situacija sukuria paradoksą:

1. kuo daugiau vaizdų, tuo mažesnė jų vertė,
2. kuo mažesnė estetinio turinio reikšmė, tuo svarbesnė tampa kaina.

Šis procesas gali būti interpretuojamas per Walter Benjamin „meno kūrinio auros nykimo“ koncepciją. Benjaminas teigė, kad technologinė reprodukcija naikina kūrinio unikalumą.

New meta mene ši situacija pasiekia naują etapą:

1. aura ne tik nyksta,
2. ji pakeičiama rinkos konstruktais,
3. vertė tampa išorinė kūrinio savybė.

Lagūnavičiaus kūryboje ši logika demaskuojama, parodant, kad: kaina tampa svarbesnė už patį kūrinį.

6.3. Postpost-cinizmo sąvoka

Analizuojant šiuolaikinį meną nepakanka postmodernizmo kategorijų. Ironija ir cinizmas, kurie dominavo postmodernizme, šiandien praranda savo kritinę galią.

Todėl galima kalbėti apie naują stadiją – postpost-cinizmą.

Ši būseną pasižymi:

1. sąmoningu cinizmo suvokimu,
2. bet kartu bandymu jį peržengti,
3. ironijos ir nuoširdumo koegzistencija.

Lagūnavičiaus kūryboje postpost-cinizmas pasireiškia kaip:

1. kritika be nihilizmo,
2. ironija be atsiribojimo,
3. refleksija be pasyvumo.

Ši pozicija leidžia išlaikyti kritinį santykį su sistema, bet kartu išvengti visiško prasmų žlugimo.

6.4. Spektaklio visuomenė ir meno komercializacija

Šiuolaikinės kultūros analizėje svarbi Guy Debord „spektaklio visuomenės“ koncepcija. Debord teigė, kad modernioje visuomenėje socialiniai santykiai tampa reprezentacijomis, o gyvenimas – spektakliu.

Meno rinkos kontekste tai reiškia:

1. kūrinys tampa reginiu,
2. menininkas – prekės ženklų,
3. žiūrovas – vartotoju.

Lagūnavičiaus kūryboje ši logika:

1. išryškinama,
2. ironizuojama,
3. dekonstruojama.

Tačiau, skirtingai nei grynai kritinėse teorijose, čia atsiranda ir alternatyva: dialogas vietoje spektaklio.

6.5. Institucinė kritika ir new meta menas

New meta menas taip pat gali būti suprantamas kaip institucijų kritikos forma. Andrea Fraser ir kiti institucinio meno kritikos atstovai parodė, kad menas negali būti atskirtas nuo jį formuojančių struktūrų.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. galerijos, teatras ir rinka tampa refleksijos objektais,
2. kūrinys atskleidžia savo priklausomybę nuo konteksto,
3. žiūrovas kviečiamas suvokti šias struktūras.

Tai leidžia kalbėti apie refleksyvią institucinę kritiką, kuri:

1. nėra išorinė,
2. bet vyksta pačioje meno sistemoje.

6.6. Vertės dekonstrukcija

New meta mene vertė nėra fiksuota – ji kuriama.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. vertė nėra objektyvi,
2. ji nėra visiškai subjektyvi,
3. ji atsiranda santykyje.

Šis požiūris siejasi su Jacques Derrida idėja, kad reikšmė niekada nėra galutinė.

Vertė:

1. nuolat kinta,
2. priklauso nuo konteksto,
3. yra atvira interpretacijai.

Tačiau skirtingai nei radikalus reliatyvizmas, new meta menas siekia: ne panaikinti vertę, bet ją permąstyti.

6.7. Menininko vaidmens transformacija

Meno rinkos kontekste keičiasi ir paties menininko vaidmuo.

Tradicinis modelis:

1. menininkas kaip kūrėjas,
2. kūrinys kaip objektas,
3. žiūrovas kaip stebėtojas.

New meta mene:

1. menininkas tampa moderatoriumi,
2. kūrinys – procesu,
3. žiūrovas – dalyviu.

Lagūnavičiaus kūryboje menininkas:

1. ne kontroliuoja,
2. bet inicijuoja,
3. ne diktuoja,
4. bet kviečia.

Tai leidžia kalbėti apie postautorystę, kurioje:

1. autorystė išskaidoma,
2. kūryba tampa kolektyvinė,
3. kontrolė – ribota.

6.8. Rinkos ir autentiškumo įtampa

Vienas iš esminių new meta meno klausimų – ar įmanomas autentiškumas rinkos sąlygomis?

Galima išskirti dvi priešingas pozicijas:

1. Pesimistinė. Rinka sunaikina autentiškumą.
2. Optimistinė. Autentiškumas gali egzistuoti net rinkoje.

Lagūnavičiaus kūryba siūlo trečią variantą:

1. autentiškumas nėra priešingas rinkai,
2. bet jis negali būti jai redukuotas.

Tai reiškia, kad:

1. autentiškumas yra procesas,
2. jis atsiranda santykyje,
3. jis negali būti visiškai komercializuotas.

6.9. New meta menas kaip kritinė praktika

Apibendrinant galima teigti, kad new meta menas veikia kaip kritinė praktika, kuri:

1. analizuoja meno rinką,
2. atskleidžia jos mechanizmus,
3. bet kartu joje dalyvauja.

Lagūnavičiaus kūryba:

1. nėra išorinė kritika,
2. ji yra vidinė refleksija,
3. ji siekia transformacijos, o ne destrukcijos.

6.10. Skyriaus išvada

Meno rinkos kritika new meta mene nėra nukreipta į visišką sistemos atmetimą. Priešingai – ji siekia:

1. suprasti rinkos logiką,
2. ją reflektuoti,
3. ir kurti alternatyvias prasmes jos viduje.

Postpost-cinizmas leidžia:

1. išlaikyti kritinį mąstymą,
2. bet neprarasti tikėjimo prasme,
3. jungti ironiją su nuoširdumu.

Lagūnavičiaus kūryboje tai realizuojama kaip: kritinė, bet kūrybiškai produktyvi meno forma.

Išnašos:

1. The Field of Cultural Production.
2. The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction.
3. The Society of the Spectacle.
4. Museum Highlights.
5. Of Grammatology.

VII SKYRIUS.

NEW META MENO ONTOLOGINĖS PRIELAIIDOS

7.1. Ontologijos problema new meta mene

Klausimas apie būtį (ontologiją) yra esminis kiekvienai filosofinei sistemai. Tradiciškai ontologija siekė atsakyti į klausimą: kas yra tikrovė? Tačiau new meta meno kontekste šis klausimas transformuojasi: ne kas yra tikrovė, bet kaip ji atsiranda?

Lagūnavičiaus kūryboje tikrovė nėra laikoma:

1. stabilia,
2. objektyvia,
3. nepriklausoma nuo suvokėjo.

Priešingai, ji suvokiama kaip:

1. santykinė,
2. procesuali,
3. kuriama dialoge.

Tai leidžia kalbėti apie konstruktyvistinę ontologiją, kurioje būtis nėra duota, bet nuolat formuojama.

7.2. Būtis kaip procesas

Klasikinėje metafizikoje būtis dažnai suvokiama kaip statiška substancija. Tačiau XX amžiaus filosofijoje atsiranda poslinkis į procesualumą.

Martin Heidegger savo veikalė Būtis ir laikas teigė, kad būtis atsiskleidžia per laiką ir žmogaus egzistenciją.

Lagūnavičiaus kūryboje ši idėja radikalizuojama:

1. būtis nėra „yra“,
2. ji yra „vyksta“.

Tai reiškia, kad:

1. kūrinys neegzistuoja kaip objektas,
2. jis egzistuoja kaip įvykis,
3. patirtis yra būtis.

Tokiu būdu new meta menas gali būti apibrėžtas kaip įvykio ontologija.

7.3. Santykio ontologija

Vienas iš pagrindinių new meta meno ontologinių principų yra santykis.

Ši idėja siejasi su Martin Buber filosofija, kurioje teigiama, kad būtis atsiranda santykyje „Aš–Tu“.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. nėra izoliuotų subjektų,
2. nėra autonomiškų objektų,
3. egzistuoja tik santykiai.

Tai leidžia kalbėti apie relacinę ontologiją, kurioje:

1. tikrovė yra tinklas,
2. prasmė atsiranda sąveikoje,
- 2.1. būtis yra dialoginė.

7.4. Tikrovės ir fikcijos susiliejimas

New meta mene išnyksta aiški riba tarp tikrovės ir fikcijos.

Tradicinė estetika skyrė:

1. realų pasaulį,
2. ir meninę reprezentaciją.

Tačiau Lagūnavičiaus kūryboje:

1. fikcija veikia tikrovę,
2. tikrovė tampa fikcijos dalimi,
3. ribos tarp jų tampa nestabilios.

Ši pozicija siejasi su Jean Baudrillard hiperrealybės samprata³, tačiau new meta mene ši situacija nėra vien kritikuojama.

Priešingai:

fikcija tampa tikrovės kūrimo priemone.

7.5. Daugybinės realybės samprata

New meta mene tikrovė nėra viena – ji yra daugybinė.

Galima išskirti kelis realybės lygmenis:

1. fizinė realybė,
2. socialinė realybė,
3. medijuota realybė,
4. subjektyvi patirtis.

Lagūnavičiaus kūryboje šie lygmenys:

1. persidengia,
2. konfliktuoja,
3. sąveikauja.

Tai leidžia kalbėti apie pluralią ontologiją, kurioje:

1. nėra vienos privileijuotos realybės,
2. egzistuoja skirtingi būties režimai,
3. tiesa yra daugiasluoksnė.

7.6. Įvykis kaip ontologinė kategorija

Svarbi new meta meno ontologijos dalis yra įvykis.

Alain Badiou įvykį apibrėžė kaip tai, kas nutraukia esamą tvarką ir sukuria naują prasmę.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. kiekvienas pasirodymas yra įvykis,
2. jis nėra pakartojamas,
3. jis keičia dalyvius.

Įvykis čia:

1. nėra planuojamas iki galo,
2. jis atsiranda sąveikoje,
3. jis transformuoja realybę.

Tai leidžia kalbėti apie atsitiktinumo ontologiją, kurioje:

1. neapibrėžtumas yra esminė savybė,
2. kūryba yra atvira,
3. rezultatas nėra iš anksto nulemtas.

7.7. Subjekto dekonstrukcija

New meta mene keičiasi ir subjekto samprata.

Tradicinis subjektas:

1. stabilus,
2. autonomiškas,
3. racionalus.

Tačiau XX amžiaus filosofija, ypač Michel Foucault, parodė, kad subjektas yra:

1. socialiai konstruojamas,
2. priklausomas nuo diskursų,
3. nestabilus.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. subjektas yra procesas,
2. jis kinta dialoge,
3. jis nėra užbaigtas.

Tai leidžia kalbėti apie procesinį subjektą, kuris:

1. nuolat formuojasi,
2. priklauso nuo santykių,
3. yra atviras transformacijai.

7.8. Kūrinys kaip ontologinis įvykis

New meta mene kūrinys nėra objektas – jis yra ontologinis įvykis.

Tai reiškia, kad:

1. kūrinys neegzistuoja nepriklausomai nuo patirties,
2. jis atsiranda tik santykyje,
3. jis yra laikinas.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. kūrinys gyvena tiek, kiek vyksta,
2. jis nėra užfiksuojamas galutinai,
3. jo esmė – procesas.

Ši pozicija prieštarauja tradicinei meno sampratai, kurioje:

1. kūrinys yra materialus objektas,
2. jis turi pastovią formą,
3. jis egzistuoja nepriklausomai nuo žiūrovo.

New meta mene:

kūrinys = įvykis + santykis + patirtis.

7.9. *Laikiškumas ir efemeriskumas*

New meta meno ontologija neatsiejama nuo laiko.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. kūrinys yra laikinas,
2. jis neegzistuoja už savo momento ribų,
3. jo negalima pilnai pakartoti.

Tai leidžia kalbėti apie efemeriską ontologiją, kurioje:

1. būtis yra trumpalaikė,
2. patirtis yra negrįžtama,
3. laikas tampa kūrybos dalimi.

Ši pozicija siejasi su Henri Bergson trukmės („durée“) samprata, kurioje laikas suvokiamas kaip nuolatinė tėkmė.

7.10. New meta meno ontologijos ribos

Nepaisant savo inovatyvumo, new meta meno ontologija susiduria su tam tikrais iššūkiais:

1. Relatyvizmo pavojus. Jei viskas yra santykinė, ar įmanoma tiesa?
2. Stabilumo trūkumas. Nuolatinis kintamumas gali sukelti dezorientaciją.
3. Patirties fragmentacija. Daugybinių realybės gali būti sunkiai integruojamos.

Lagūnavičiaus kūryba šiuos iššūkius sprendžia ne juos eliminuodama, bet:

1. integruodama į kūrybą,
2. paversdama juos refleksijos objektu,
3. išlaikydama dialogą kaip stabilizuojantį principą.

7.11. Skyriaus išvada

New meta meno ontologija, kaip ji atsiskleidžia Lagūnavičiaus kūryboje, pasižymi šiais bruožais:

1. būtis kaip procesas,
2. santykis kaip pagrindas,
3. įvykis kaip struktūra,
4. realybės daugybiškumas,
5. subjekto kintamumas.

Tai leidžia kalbėti apie naują ontologinį modelį, kuriame: būtis nėra duota – ji nuolat kuriama.

Išnašos:

1. Being and Time.
2. Ich und Du.
3. Simulacra and Simulation.
4. Being and Event.
5. The History of Sexuality.
6. Time and Free Will.

VIII SKYRIUS.

EPISTEMOLOGINĖS IMPLIKACIJOS NEW META MENE

8.1. Pažinimo problema new meta meno kontekste

Epistemologija tradiciškai siekia atsakyti į klausimą: kaip mes pažįstame pasaulį? Tačiau new meta meno kontekste šis klausimas transformuojasi: kaip mes kuriame pažinimą per patirtį ir dialogą?

Lagūnavičiaus kūryboje pažinimas:

1. nėra objektyvus faktų atspindys,
2. nėra vien subjektyvi interpretacija,
3. yra procesas, vykstantis santykių.

Tai leidžia kalbėti apie procesinę epistemologiją, kurioje:

1. žinojimas nėra fiksuotas,
2. jis nuolat kinta,
3. jis priklauso nuo situacijos.

8.2. Hermeneutinis pažinimo modelis

New meta meno epistemologija glaudžiai susijusi su hermeneutika. Hans-Georg Gadamer teigė, kad supratimas yra dialogas tarp interpretuotojo ir teksto.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. kūrinys nėra uždaras tekstas,
2. jis yra atvira situacija,
3. interpretacija tampa bendru veiksmu.

Supratimas čia:

1. nėra galutinis,
2. jis nuolat perinterpretuojamas,
3. jis priklauso nuo konteksto.

Tai leidžia kalbėti apie atvirą hermeneutiką, kurioje:

1. tiesa nėra užbaigta,
2. ji yra nuolatinis procesas,
3. ji gimsta dialoge.

8.3. Žinojimas kaip patirtis

New meta mene pažinimas neatsiejamas nuo patirties.

Ši pozicija artima John Dewey estetikai, kurioje menas suvokiamas kaip patyrimas.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. žinojimas nėra teorinis,
2. jis yra išgyvenamas,
3. jis yra situacinis.

Tai reiškia, kad:

1. negalima visiškai perteikti patirties žodžiais,
2. ji turi būti išgyventa,
3. ji yra unikali kiekvienam dalyviui.

Tokiu būdu atsiranda patyriminė epistemologija, kurioje:

1. žinojimas yra kūniškas,
2. emocinis,
3. kontekstualus.

8.4. Neapibrėžtumo epistemologija

Vienas iš svarbiausių new meta meno bruožų yra neapibrėžtumas.

Tradicinėje epistemologijoje siekiama:

1. tikrumo,
2. aiškumo,
3. stabilumo.

New meta mene:

1. neapibrėžtumas yra neišvengiamas,
2. jis tampa pažinimo dalimi,
3. jis netgi yra vertingas.

Ši pozicija gali būti siejama su Karl Popper kritiniu racionalizmu, kuriame pabrėžiama, kad žinojimas visada yra laikinas ir falsifikuojamas.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. nėra galutinių atsakymų,
2. klausimai yra svarbesni už atsakymus,
3. pažinimas yra atviras.

8.5. *Kūnas kaip pažinimo terpė*

New meta meno epistemologijoje svarbus vaidmuo tenka kūnui.

Maurice Merleau-Ponty teigė, kad suvokimas yra įkūnytas.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. žiūrovas pažįsta per kūną,
2. patirtis yra sensorinė,
3. supratimas kyla iš dalyvavimo.

Tai leidžia kalbėti apie įkūnytą pažinimą, kuriame:

1. kūnas nėra tik instrumentas,
2. jis yra pažinimo sąlyga,
3. jis formuoja patirtį.

8.6. Kolektyvinis pažinimas

New meta mene pažinimas nėra vien individualus.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. prasmė kuriama kolektyviai,
2. interpretacijos sąveikauja,
3. atsiranda bendras supratimo laukas.

Ši pozicija gali būti siejama su Jürgen Habermas idėja, kad tiesa atsiranda komunikacijoje.

Tačiau new meta mene:

1. konsensusas nėra būtinas,
2. skirtumai išlieka,
3. pažinimas yra daugialypis.

Tai leidžia kalbėti apie kolektyvinę epistemologiją, kurioje:

1. žinojimas yra bendras procesas,
2. jis kyla iš dialogo,
3. jis nėra centralizuotas.

8.7. Medijuotas pažinimas

Šiuolaikinėje kultūroje pažinimas vis dažniau vyksta per medijas.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. technologijos tarpininkauja patirčiai,
2. jos keičia suvokimą,
3. jos kuria naujas pažinimo formas.

Ši situacija siejasi su Marshall McLuhan idėja, kad medijos formuoja žmogaus suvokimą.

New meta mene:

1. pažinimas yra hibridinis,
2. jis vyksta tarp fizinio ir skaitmeninio,
3. jis priklauso nuo technologijų.

8.8. Tiesos klausimas

Vienas sudėtingiausių epistemologinių klausimų – tiesa.

New meta mene:

1. tiesa nėra absoliuti,
2. ji nėra visiškai reliatyvi,
3. ji yra santykinė.

Lagūnavičiaus kūryboje tiesa:

1. atsiranda dialoge,
2. priklauso nuo konteksto,
3. yra laikina.

Tai leidžia kalbėti apie situacinę tiesą, kuri:

1. nėra universali,
2. bet nėra ir atsitiktinė,
241. ji yra pagrįsta patirtimi.

8.9. Refleksyvumas kaip pažinimo sąlyga

New meta meno epistemologija yra refleksyvi.

Tai reiškia, kad:

1. pažinimas analizuoja pats save,
2. jis suvokia savo ribas,
3. jis kritikuoja savo prielaidas.

Ši pozicija artima Immanuel Kant kritinei filosofijai, kurioje nagrinėjamos pažinimo galimybės ir ribos.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. refleksija yra integruota į patirtį,
2. žiūrovas skatinamas mąstyti apie savo suvokimą,
3. pažinimas tampa savirefleksyvus.

8.10. Epistemologinės ribos

New meta meno epistemologija susiduria su keliais iššūkiais:

1. Relatyvizmo pavojus. Jei visos interpretacijos galimos, ar yra skirtumas tarp jų?
2. Komunikacijos ribos. Ar įmanoma visiškai suprasti kitą?
3. Patirties neperteikiamumas. Ar galima perduoti patirtį be jos išgyvenimo?

Lagūnavičiaus kūryba šias problemas sprendžia:

1. ne jas eliminuodama,
2. bet integruodama į kūrybą,
3. paversdama jas refleksijos objektu.

8.11. *Skyriaus išvada*

New meta meno epistemologija pasižymi šiais bruožais:

1. pažinimas kaip procesas,
2. supratimas kaip dialogas,
3. patirtis kaip žinojimo pagrindas,
4. neapibrėžtumas kaip vertė,
5. refleksyvumas kaip būtinybė.

Tai leidžia kalbėti apie naują pažinimo modelį, kuriame: žinojimas nėra atrandamas – jis yra kuriamas.

Išnašos:

1. Truth and Method.
2. Art as Experience.
3. Conjectures and Refutations.
4. Phenomenology of Perception.
5. The Theory of Communicative Action.
6. Understanding Media.
7. Critique of Pure Reason.

IX SKYRIUS.

NEW META MENO ATEITIS IR KULTŪRINĖS IMPLIKACIJOS

9.1. New meta menas kaip pereinamojo laikotarpio fenomenas

New meta menas atsiranda ne izoliuotai, bet kaip atsakas į gilius kultūrinius pokyčius. Jis gali būti suvokiamas kaip pereinamojo laikotarpio fenomenas tarp postmodernizmo ir dar neįvardytos naujos paradigmos.

Šiuo požiūriu new meta menas:

1. nėra galutinė sistema,
2. nėra užbaigtas stilius,
3. yra procesas, kuris dar tik formuojasi.

Lagūnavičiaus kūryba šioje dinamikoje veikia kaip:

1. eksperimentinė platforma,
2. teorinė laboratorija,
3. praktinis modelis.

Tai leidžia jį interpretuoti ne tik kaip menininką, bet ir kaip kultūrinės transformacijos dalyvį.

9.2. Kultūrinės tendencijos: nuo fragmentacijos prie jungties

Postmodernizmas pasižymėjo fragmentacija, tačiau šiuolaikinėje kultūroje ryškėja priešinga tendencija – siekis jungti.

New meta menas:

1. neigia absoliučią vienybę,
2. bet siekia santykinės integracijos,
3. jungia skirtingas patirtis.

Ši tendencija pasireiškia:

1. tarpdisciplininio menu,
2. hibridinėmis formomis,
3. dialoginėmis praktikomis.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. teatras jungiasi su filosofija,
2. vizualumas su komunikacija,
3. individualumas su kolektyviškumu.

Tai leidžia kalbėti apie integracinę kultūros kryptį.

9.3. Technologijų vaidmuo new meta meno ateityje

Technologijų raida neišvengiamai formuos new meta meno ateitį.

Ypač svarbios sritys:

1. dirbtinis intelektas,
2. virtuali realybė,
3. interaktyvios platformos.

Šiame kontekste galima remtis Marshall McLuhan įžvalga, kad technologijos keičia žmogaus suvokimą¹.

New meta meno ateityje:

1. ribos tarp kūrėjo ir vartotojo dar labiau nyks,
2. kūriniai taps dar labiau interaktyvūs,
3. patirtis – dar labiau personalizuota.

Lagūnavičiaus kūrybos principai:

1. dialogas,
2. dalyvavimas,
3. refleksyvumas,

yra lengvai adaptuojami šioje technologinėje aplinkoje.

9.4. Dirbtinis intelektas ir kūrybos transformacija

Vienas iš svarbiausių ateities klausimų – dirbtinio intelekto vaidmuo mene.

New meta meno kontekste dirbtinis intelektas:

1. gali būti kūrybos įrankis,
2. gali tapti bendraautoriumi,
3. gali kelti naujus epistemologinius klausimus.

Ši situacija keičia:

1. autorystės sampratą,
2. kūrybos procesą,
3. originalumo kriterijus.

Lagūnavičiaus new meta meno modelis čia išlieka aktualus, nes:

1. jis jau remiasi kolektyvine kūryba,
2. jis neabsoliutina autoriaus,
3. jis akcentuoja procesą.

9.5. Socialinės implikacijos

New meta menas turi ne tik estetinę, bet ir socialinę reikšmę.

Jis:

1. skatina dialogą,
2. mažina hierarchijas,
3. kuria bendruomenines patirtis.

Ši pozicija siejasi su Jürgen Habermas idėja apie komunikaciją kaip socialinio gyvenimo pagrindą.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. dialogas tampa socialinės sąveikos modeliu,
2. menas – komunikacijos erdve,
3. žiūrovas – aktyviu dalyviu.

Tai leidžia kalbėti apie new meta meną kaip socialinę praktiką.

9.6. Edukacinis potencialas

New meta menas taip pat turi reikšmingą edukacinį potencialą.

Jis:

1. skatina kritinį mąstymą,
2. ugdo refleksyvumą,
3. lavina dialogo gebėjimus.

Lagūnavičiaus kūryba gali būti naudojama:

1. švietime,
2. kūrybinėse dirbtuvėse,
3. kultūros projektuose.

Šiuo požiūriu new meta menas tampa:

1. ne tik estetiniu reiškiniu,
2. bet ir pedagoginiu įrankiu.

9.7. Globalizacija ir kultūrinis kontekstas

Globalizacijos sąlygomis menas tampa vis labiau tarptautinis.

New meta menas:

1. lengvai peržengia kultūrinės ribas,
2. remiasi universaliomis struktūromis (dialogu, patirtimi),
3. prisitaiko prie skirtingų kontekstų.

Lagūnavičiaus kūryba, nors ir susiformavusi Lietuvoje, gali būti:

1. suprantama tarptautiniu mastu,
2. integruojama į globalias tendencijas,
3. interpretuojama skirtinguose kultūriniuose kontekstuose.

9.8. New meta meno ribos ateityje

Nepaisant savo potencialo, new meta menas susidurs su iššūkiais:

1. Perteklinė refleksija. Gali sumažinti emocinį poveikį.
2. Technologinė priklausomybė. Gali riboti prieinamumą.
3. Komercializacijos pavojus. New meta menas pats gali tapti rinkos produktu.

Lagūnavičiaus kūrybos principai leidžia šiuos iššūkius spręsti:

1. išlaikant dialogą,
2. akcentuojant patirtį,
241. reflektuojant pačią sistemą.

9.9. New meta menas kaip filosofinė praktika

New meta menas gali būti suprantamas ne tik kaip meno kryptis, bet ir kaip filosofinė praktika.

Jis:

1. kelia ontologinius klausimus,
2. analizuoja pažinimą,
3. reflektuoja etiką.

Ši pozicija artima Gilles Deleuze požiūriui, kad filosofija kuria konceptus.

Lagūnavičiaus kūryboje:

1. menas kuria idėjas,
2. patirtis tampa mąstymo forma,
241. kūryba – filosofine veikla.

9.10. New meta meno ateities scenarijai

Galima išskirti kelis galimus new meta meno raidos scenarijus:

1. Integracija. New meta menas tampa dominuojančia kultūrine forma.
2. Transformacija. Jis pereina į naują, dar neįvardytą paradigmą.
3. Fragmentacija. Meta principai išsiskaido į skirtingas kryptis.

Lagūnavičiaus kūryba rodo, kad:

1. new meta menas yra lankstus,
2. jis gali prisitaikyti,
3. jis turi potencialą evoliucionuoti.

9.11. *Skyriaus išvada*

New meta meno ateitis priklauso nuo:

1. technologinių pokyčių,
2. socialinių procesų,
3. kultūrinių transformacijų.

Tačiau jau dabar galima teigti, kad jis:

1. keičia meno sampratą,
2. transformuoja žiūrovo vaidmenį,
3. plečia filosofijos ribas.

Lagūnavičiaus kūryba šioje perspektyvoje išlieka reikšminga kaip:

1. teorinis modelis,
2. praktinė sistema,
3. kultūrinės refleksijos forma.

Išnašos:

1. Understanding Media.
2. The Theory of Communicative Action.
3. What is Philosophy?.

Pabaiga

Kiekviena filosofija, pasiekusi savo formos ribas, susiduria su pasirinkimu: sustingti arba transformuotis. „Nauja meta meno filosofija“ sąmoningai renkasi antrąjį kelią. Ji neužsibaigia šioje knygoje — priešingai, čia ji tik įgauna kryptį, kuri toliau vystysis kiekviename, kuris ryšis mąstyti ir kurti už įprastų struktūrų ribų.

Tomo Lagūnavičiaus kūrybinė paradigma nėra sistema, kurią galima galutinai perprasti ar uždaryti apibrėžimuose. Tai atvira erdvė, kurioje idėjos kinta kartu su patirtimi, o kūryba tampa nuolatinio vyksmu. Ši paradigma gyvuoja tiek, kiek yra praktikuojama — tiek, kiek ji peržengiama.

Galutinių atsakymų nebuvimas čia nėra trūkumas. Tai sąmoningas pasirinkimas palikti vietos nežinomybei, nes būtent joje gimsta naujos formos, nauji ryšiai ir naujos prasmės. Menas šiame kontekste nebėra tik išraiška — jis tampa pažinimo būdu, egzistencijos tyrimu ir nuolatinio dialogo su tuo, kas dar nėra įvardyta.

Todėl ši knyga neturėtų būti suvokiama kaip pabaiga. Ji veikiau yra slenkstis. Slenkstis tarp to, kas jau buvo apmąstyta, ir to, kas dar tik laukia savo formos. Tarp suvokimo ir patyrimo. Tarp stebėjimo ir kūrimo.

Kiekvienas skaitytojas, peržengęs šį slenkstį, tampa šios filosofijos bendraautoriumi. Ir galbūt tik tuomet, kai nebelieka aiškios ribos tarp meno ir gyvenimo, ši paradigma pasiekia savo tikrąją prasmę — ne kaip teoriją, o kaip būties forma.

Literatūra

1. Badiou, Alain. *Being and Event*. London: Continuum, 1988.
2. Benjamin, Walter. *The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*. London: Penguin, 1936.
3. Bergson, Henri. *Time and Free Will*. London: George Allen & Unwin, 1889.
4. Bourdieu, Pierre. *The Field of Cultural Production*. New York: Columbia University Press, 1993.
5. Buber, Martin. *Ich und Du*. Leipzig: Verlag, 1923.
6. Dewey, John. *Art as Experience*. New York: Minton, Balch & Company, 1934.
7. Derrida, Jacques. *Of Grammatology*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1967.
8. Deleuze, Gilles & Guattari, Félix. *What is Philosophy?* New York: Columbia University Press, 1991.
9. Foucault, Michel. *The History of Sexuality*. Paris: Gallimard, 1976.
10. Fraser, Andrea. *Museum Highlights: The Writings of Andrea Fraser*. Cambridge: MIT Press, 2005.
11. Gadamer, Hans-Georg. *Truth and Method*. New York: Continuum, 1960.
12. Habermas, Jürgen. *The Theory of Communicative Action*. Boston: Beacon Press, 1981.
13. Heidegger, Martin. *Being and Time*. New York: Harper & Row, 1927.
14. McLuhan, Marshall. *Understanding Media*. New York: McGraw-Hill, 1964.
15. Popper, Karl. *Conjectures and Refutations*. London: Routledge, 1963.
16. Debord, Guy. *The Society of the Spectacle*. Detroit: Black & Red, 1967.
17. Merleau-Ponty, Maurice. *Phenomenology of Perception*. London: Routledge, 1945.
18. Baudrillard, Jean. *Simulacra and Simulation*. Paris: Éditions Galilée, 1981.
19. Kant, Immanuel. *Critique of Pure Reason*. London: Macmillan, 1781.
20. Lagūnavičius, Tomas. *Meta meno teorija ir praktika*. Vilnius: Lietuvos menų akademija, 2023.
21. Habermas, Jürgen. *Between Facts and Norms*. Cambridge: Polity Press, 1996.

APIE AUTORIŲ

Tomas Lagūnavičius – Kaune, Lietuvoje, gyvenantis multidisciplininis kūrėjas ir mąstytojas, kurio veikla aprėpia tiek meninę praktiką, tiek šiuolaikinę filosofinę refleksiją. Jo intelektualinė ir kūrybinė veikla formuojasi tarpdisciplininėje erdvėje, kur vizualiniai ir scenos menai tampa platforma filosofinių idėjų artikuliacijai ir naujų konceptų kūrimui. Per savo įvairiapusę karjerą jis ne tik surengė daugiau nei 40 personalinių parodų ir sukūrė virš 50 sceninių darbų, bet ir nuosekliai plėtojo teorinį diskursą, siekdamas konceptualizuoti šiuolaikinės tikrovės procesus.

Autorius yra parašęs ir keletą filosofinių knygų, kuriose plėtojami originalūs teoriniai modeliai bei praktinės filosofijos kryptys. Tarp reikšmingesnių darbų minėtini „Neuromaterializmas ir hypekultūralizmas. Praktinė filosofija“, taip pat „Būk postmodernistas. 100 žingsnių“ ir „Būk postnacionalistas. 100 žingsnių“, kuriuose analizuojami šiuolaikinės visuomenės, kultūros ir tapatybės transformacijų procesai. Šiose knygose autorius siekia ne tik interpretuoti esamas filosofines paradigmas, bet ir kurti naujas sąvokas bei metodologinius prieigos būdus, orientuotus į praktinį jų taikymą.

Siekdamas išlaikyti aukštą teorinį lygį ir plėtoti tarptautinį akademinį dialogą, Tomas Lagūnavičius aktyviai seka globalius filosofinius procesus ir yra daugelio prestižinių filosofijos organizacijų narys, tarp jų: Society for European Philosophy (SEP), International Society for Philosophers, Australian Association of Philosophy (AAP), American Philosophical Association (APA), British Philosophical Association (BPA), Aristotelian Society bei Royal Institute of Philosophy.

Autorius yra įgijęs įvairiapusį išsilavinimą, apimantį tiek socialinius mokslus, tiek humanitarines disciplinas. Jis turi socialinių mokslų daktaro laipsnį, yra įgijęs psichologijos magistro kvalifikaciją Vytauto Didžiojo universitete, taip pat studijavo praktinę filosofiją. Be to, jo akademinis pagrindas apima ir teatro studijas (vaidybos ir režisūros kryptys), kurios daro reikšmingą įtaką jo filosofiniam mąstymui ir tarpdisciplininiam požiūriui.

NEW META MENO FILOSOFIJA:
TOMO LAGŪNAVIČIAUS KŪRYBINĖ PARADIGMA